

SPIS TREŚCI

Od Redaktora	9
Język w kontekście kultury — Jerzy Bartmiński	13
Potrzeba nowego spojrzenia na język. – Język – dobro wspólne. – Język podstawą tożsamości narodowej. – Kanon języka. – Język a kultura. – Odmiany i style języka miarą bogactwa kultury. – Kulturowe funkcje języka. – Bibliografia	
STAN WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYZNY	
Język ogólnopolski XX wieku — Irena Bajerowa	23
Sytuacja języka ogólnopolskiego w XX wieku i problemy jego rozwoju. – Główne cechy języka ogólnopolskiego XX wieku. – Bibliografia	
Kultura języka — Andrzej Markowski, Jadwiga Puzynina	49
Język w życiu jednostki i społeczeństwa. – Właściwe użycie języka. – Poprawność, norma i jej odmiany. – Wewnątrzjęzykowe kryteria poprawności: funkcjonalność i zgodność z systemem. – Kryteria zewnątrzjęzykowe: narodowe, logiczne, autorytetu i uzusu. – Pojęcie błędów i usterek językowych. – Sprawność językowa i sposoby jej osiągnięcia. – Poradnictwo językowe w Polsce. – Bibliografia	
O normie językowej — Jan Miodek	73
Socjologiczne, wewnątrzjęzykowe i funkcjonalne ujęcia normy. – Norma a kodyfikacja, norma a uzus. – Wariacja normy. – Norma gramatyczna i norma stylistyczna. – Błąd językowy. – Norma skodyfikowana i zwyczajowa współczesnego języka polskiego. – Bibliografia	
ODMIANY I STYLE	
Ustna odmiana języka ogólnego — Kazimierz Ożóg	85
Wstęp. – Wydzielenie ustnej odmiany języka ogólnego. – Cechy charakterystyczne. – Substancja foniczna. – Subkod prozodyczny. – Właściwości odmiany ustnej wynikające ze specyfiki komunikacji „twarzą w twarz”. – Zróżnicowanie wypowiedzi ustnych. – Oficjalny i nieoficjalny wariant ustnej odmiany polszczyzny ogólnej. – Bibliografia	
Język ustny a język pisany — Franciszek Nieckula	99
Zagadnienia definicyjne. – Mówienie i pisanie. – Cechy komunikacji ustnej i pisanej. – Zasięg komunikacji mówionej i pisanej. – Komunikacja ustna i pisana w aspekcie historycznym. – Znaczenie druku dla języka i kultury. – Inne fakty kulturowe związane z pismem. – Różnice między językiem ustnym i pisany. – O szczególnych rodzajach i zastosowaniach pisma. – Niektóre zjawiska z pogranicza mowy i pisma. – Bibliografia	
Styl potoczny — Jerzy Bartmiński	115
Pierwszy język człowieka. – Styl potoczny – centrum systemu stylowego języka. – Potoczność w ustnej i pisanej odmianie języka. – Składniki potocznego obrazu świata. – Pierwsze zróżnicowanie stylu potocznego: rejestry neutralny i emocjonalny. – Drugie zróżnicowanie stylu potocznego: rejestry swobodny i staranny. – Wartości stylu potocznego. – Niektóre mechanizmy porządkujące: kolekcja, scenariusz, typizacja. – Trzy główne opozycje potoczności. – Spór o potoczność w języku i w kulturze. – Bibliografia	

- Styl artystyczny** — Ryszard Handke 135
 Charakterystyka ogólna. — Lingwistyczne ujęcie stylu artystycznego (Kuryłowicz). — Problematyczność koncepcji lingwistycznej. — Nowsze poglądy (Sławiński). — Kontrowersje i propozycje. — Bibliografia
- Użycie języka w poezji: zwięzłość i wieloznaczność** — Stanisław Barańczak 147
- Styl urzędowy** — Maria Wojtak 155
 Charakterystyka ogólna. — Dyrektywność tekstów urzędowych. — Bezosobowy charakter wypowiedzi. — Dążenie do precyzji. — Standaryzacja tekstów. — Kultura języka urzędowego. — Bibliografia
- Nowomowa** — Michał Głowiński 173
 Język międzynarodowego komunizmu. — Właściwości nowomowy. — Język kampanii — język normalki. — Geneza i ewolucje nowomowy. — Bibliografia
- Styl naukowy** — Stanisław Gajda 183
 Styl naukowy i jego socjokulturowy kontekst. — Terminologia i inne językowe wykładniki stylu naukowego. — Gatunki tekstu naukowego. — Dydaktyczna i popularnonaukowa odmiana stylu naukowego. — Kultura języka naukowego. — Ewolucja mechanizmów komunikacji naukowej. — Bibliografia
- Terytorialne odmiany polszczyzny** — Kwiryna Handke 201
 Główne dialekty i ich cechy systemowe. — Leksykalne kryteria podziałów. — Gwary przejściowe i mieszane. — Społeczna pozycja gwar dzisiaj. — Kulturowa wartość gwar ludowych. — Słownictwo zwierciadłem kultury. — Nowe funkcje gwary. — Odmiany regionalne języka polskiego. — Bibliografia
- Ludowy styl artystyczny** — Jerzy Bartmiński 223
 Dwie perspektywy. — Odrębność funkcjonalna i strukturalna. — Ludowy styl poetycki jako interdialekt. — Formuliczność. — Pierwsze źródło odrębności: potrzeby śpiewu. — Drugie źródło odrębności: potrzeby rytmu. — Podstawowe źródło odrębności: potrzeby estetyczne. — Powtórzenie, paralelizm, symbol. — Wzorce tekstowe. — Ewolucja ludowego stylu poetyckiego. — Bibliografia
- Środowiskowe i zawodowe odmiany języka — socjolekty** — Stanisław Grabias 235
 Pojęcie socjolektu. — O historii polskich socjolektów. — Socjolekty w społecznych układach komunikacyjnych. — Kategorie socjolektalne. — Typologia socjolektów. — Socjolekty — źródło wyrazów dla polszczyzny literackiej i języka potocznego. — Bibliografia

PROBLEMY TEKSTU I WYPOWIEDZI

- Gatunkowe wzorce wypowiedzi** — Stanisław Gajda 255
 Gatunek jako konwencja kulturowo-językowa. — Zarys dziejów refleksji genologicznej. — Wzorce językowe a komunikacja językowa. — Gatunkowa systematyzacja tekstów. — Bibliografia
- Akty mowy** — Dorota Zdunkiewicz 269
 Rys historyczny. — Performatywy i konstatacje. — Składniki aktu mowy. — Akty bezpośrednio i pośrednio. — Mechanizmy dekodowania pośrednich aktów mowy — teoria implikatur konwersacyjnych. — Klasyfikacja aktów mowy. — Warunki skuteczności aktów mowy. — Kulturowe uwarunkowanie aktów mowy. — Bibliografia
- Etykieta językowa** — Małgorzata Marcjanik 281
 Definicja. Typy aktów etykiety językowej. — Struktura dialogowa. — Zróżnicowanie formalno-językowe. — Zróżnicowanie pragmatycznojęzykowe. — Tendencje rozwojowe polskiej etykiety językowej w XX wieku. — Bibliografia
- Tekst** — Teresa Dobrzyńska 293
 Pojęcie tekstu. — Zdanie w tekście. — Tekst — całościowy komunikat. — Mechanizmy spójności tekstu. — Typy tekstów i gatunki mowy. — Tekst jako przedmiot badań różnych dyscyplin naukowych. — Bibliografia

SŁOWNICTWO I GRAMATYKA

- Frazeologia** — Andrzej Maria Lewicki, Anna Pajdzińska 315
Typologia związków frazeologicznych. — Źródła frazeologizmów. — Funkcje frazeologizmów. — Świat przez pryzmat frazeologizmów. — Bibliografia
- Frazematyka** — Wojciech Chlebda 335
Pole badawcze frazematyki. — Rodzaje odtworzeń. — Pragmatyczny aspekt frazematyki. — Bibliografia
- Słownictwo jako interpretacja świata** — Ryszard Tokarski 343
Wprowadzenie. — Zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania znaczeniowej strony słownictwa. — Znaczenie słowa — kategoryzacja i wartościowanie. — Metafora i metonimia w słowniku. — Pola znaczeniowe. — Językowy obraz świata — przybliżenia. — Bibliografia
- Stereotypy językowe** — Jerzy Bartmiński, Jolanta Panasiuk 371
Z historii terminu i pojęcia. — Stereotyp a nazwa. — Stereotyp a znaczenie słowa. — Forma podstawowa stereotypu. — Składniki poznawcze i emocjonalne. — Odmiany stereotypów. — Wykładniki językowe stereotypizacji. — Stereotypy jako składniki językowego obrazu świata. — Podsumowanie. — Bibliografia
- Nowe słownictwo polskie** — Teresa Smótkowa 397
Nowe potrzeby — nowe wyrazy. — Nazwy abstrakcyjne. — Nazwy przedmiotów, osób, miejsc. — Przymiotnikowe nazwy cech. — Proporcje ilościowe. — Bibliografia
- Nazwy własne** — Ewa Rzetelska-Feleszko 405
Charakterystyka nazw własnych. — Znaczenie nazw własnych. — Gramatyka nazw własnych. — Bibliografia
- Nazwy geograficzne** — Ewa Rzetelska-Feleszko 411
Nazwy terenowe. — Nazwy miejscowe. — Nazwy wodne. — Toponimia miejska. — Bibliografia
- Nazwy osobowe** — Czesław Kosyl 431
Imiona. — Nazwiska. — Przewiska. — Bibliografia
- Chrematonimy** — Czesław Kosyl 447
Odrębność chrematonimów wśród nazw własnych. — Grupy chrematonimów. — Serie chrematonimów. — Bibliografia
- Kategorie gramatyczne** — Renata Grzegorzycowa 453
Pojęcie kategorii gramatycznej. — Relatywizm kategorii gramatycznych. — Kategorie gramatyczne współczesnej polszczyzny. — Kategorie pojęciowe wyrażane pozagramatycznie. — Bibliografia
- Kategorie słowotwórcze w perspektywie kognitywnej** — Renata Grzegorzycowa, Bogdan Szymanek 469
Wprowadzenie. — Pojęcie kategorii słowotwórczej w dziejach myśli językoznawczej. — Kategorie pojęciowe wyrażane słowotwórczo. — Bibliografia
- Fonologia — system dźwiękowy języka** — Jolanta Szypra-Kozłowska 485
Fonologia, jej przedmiot, krótka historia i działy. — Allofonia. — Fonotaktyka. — Allomorfia (alternacje morfologiczne). — Procesy fonologiczne. — Inne aspekty działania systemu fonologicznego. — Bibliografia

ASPEKTY ILOŚCIOWE SYSTEMU JĘZYKA

- Język polski w świetle statystyki** — Jadwiga Sambor 503
Częstość fonemów. — Częstość liter oraz połączeń literowych. — Entropia i redundancja w języku. — Polszczyzna jako język spółgłoskowy. — Struktura informacyjna tekstu. — Probabilistyczny model tworzenia tekstu. — Statystyka części mowy w słowniku i w tekstach. — Liczebność typów słowotwórczych. — Liczebność składników zdania. — Liczebność słownictwa w języku i w słownikach. — Częstości wyrazów i „strefy leksyki”. — Statystyczne prawa językowe. — Wyrazy tematyczne i wyrazy-klucze. — Gniazda leksykalne i gniazda pojęciowe. — Bibliografia

KONTAKTY JĘZYKOWE

- Kontakty polszczyzny z językami niesłowiańskimi** — Bogdan Walczak 527
 Elementy obce w języku. — Językowe wpływy łaciny. — Związki językowe polsko-niemieckie. — Zapożyczenia włoskie. — Wpływy węgierskie i turko-tatarskie. — Oddziaływanie języka francuskiego. — Wpływy angielskie. — Zapożyczenia sztuczne i egzotyzy. — Wpływy obce w języku współczesnym. — Bibliografia
- Kontakty polszczyzny z językami słowiańskimi** — Janusz Rieger, Janusz Siatkowski 541
 Kontakty polsko-czeskie. — Kontakty polsko-ukraińskie i polsko-białoruskie. — Kontakty polsko-rosyjskie. — Bibliografia
- Wyrazy międzynarodowe (internacjonalizmy) we współczesnym języku polskim**
 — Jolanta Maćkiewicz 555
 Europejska wspólnota słownikowa. — Wyrazy międzynarodowe. — Pograniczny charakter polszczyzny. — Bibliografia

JĘZYK POLSKI ZA GRANICĄ

- Język polski na Zachodzie** — Bogdan Walczak 563
 Wprowadzenie. — Emigracja zarobkowa i polityczna. — Zmiana funkcji polszczyzny a rola języka kraju osiedlenia. — Liczebność środowisk polonijnych. — Język polonijny — przenikanie obcych elementów. — Bibliografia
- Język polski na Wschodzie** — Janusz Rieger 575
 Polacy na Wschodzie. — Rodowód i dzieje polszczyzny na Kresach. — Wiek XX. — Polszczyzna na Kresach dziś. — Polszczyzna kresowa. — Dialekt południowokresowy. — Dialekt północnokresowy. — Bibliografia
- Język polski w Czechach i na Słowacji** — Janusz Rieger 591
- Język polski na ziemiach rumuńskich i południowosłowiańskich**
 — Kazimierz Feleszko 595

NAUKA O JĘZYKU

- Słowniki języka polskiego** — Tadeusz Piotrowski 601
 Terminologia. Słowniki a kultura. — Słowniki ogólne języka polskiego. — Słowniki ortograficzne, wyrazów obcych i synonimów. — Słowniki specjalistyczne. — Ogólna ocena leksykografii polskiej XX wieku. — Bibliografia
- Językoznawstwo polskie w XX wieku** — Andrzej Maria Lewicki 619
 Kształtowanie środowiska naukowego. Lata 1900–1925. — Kontynuacja i rozwój. Lata 1925–1958. — Przełom strukturalistyczny w językoznawstwie polskim. Lata 1958–1975. — Nowe perspektywy. Niektóre kierunki badań lingwistycznych po 1975 roku. — Posłowie w 2000 roku. — Bibliografia
- Indeks nazwisk 657
- Indeks terminów i pojęć 669
- Noty o autorach 689